

Podlistak "Obzora":~~ju~~ lipanj, 1922.

Razbijeni snovi

Done! Done!

Moj dobri, moj stari done!

Viktor Car Emin

36
Listajući "Savremenik" i čitajući Carev "Moj povratak", bilo mi je da s njim zaplačen i da padnem ničice i poljubim ono golo kamenje i pećine ispod Učke, da zagrlim onu sjenu, što je Učka baca na one njegove drage uvale i gudure. U viziji ga vidjeh gdje se vandrokaški-tanquam fur-krade onoj dragoj kućici, gdje je odrastao, gdje je živio, borio se i sanjao o boljim i srećnijim danima.

Cara je i mene -kao i tolike druge -upoznao rat, nakon što sam ja već ranije nosio u duši sliku autora "Zimskog sunca", "Iza pline", "Staraca" i tolikih drugih većih i manjih radova. Pa kada sam za vrijeme rata u Opatiji tražio narušenom zdravlju lijeka, ~~mi~~ osjećao sam potrebu da ga vidim i da ga obidjem. Nadjoh ga nekako zaplašena, nepovjerljiva prema vojničkoj uniformi. Mi se brzo razumjesmo.

On je bio po vojnoj policiji strogo čuvan, kuća mu je bila premetana, a u nekim "divnim" novinama a la "Grazer Tagespost" bijaše počesto i u nekim intervalima spominjano ime Viktora Cara. Dakako, da je ta osobita pažnja mirisala po denuncijaciji.

On mi je otvorio svoje srce i svoj dom.

Pesimistička i zelena noja mladost našla je i opet čist izvor nepresahnjive energije-nepokolebivu vjeru u budućnost našega naroda.

Njegova je kula "Dalibor" tamo na prvim pećinama ispod Veprineca stršila ponosno iznad mizerije austro-madžarskih prostituiranih obalnih hotela i sanatorija.

U prizemlju su prostorije Družbe sv. Ćirila i Metoda, kojoj je Družbi pjesnik ne samo duša, nego i najagilniji radnik i vojnik. Te su prostorije bile često pozorištem divljačkih prebacivanja austrijskih policista. Pored živahne propagande za Družbine škole, Car je nastavnik na gimnaziji u Opatiji primivši na sebe najveći broj sati, samo da spase gimnaziju, koju je austrijska vlada htjela pod svaku cijenu da uguši. Ona je nije ipak htjela zatvoriti-ona je morala sama umrijeti s naše indolencije i nemara. Takova bijaše taktika. Da do toga nije došlo- bijaše to zasluga Careva.

A kolikim je učiteljina našao ekzistenciju-kolikim je bio zaštitnik i branitelj! Ogroman to bijaše trud i napor. Kolikim narodnim žuljevima i kolikim narodnim suzama je zaliveno to kamenje, iz kojega su se podizale one ponosne kule, dokumenti naših energija i našeg buntovničkog bogomračja!

Pa, kada su teške, jadne i gladne prilike tako daleko ~~x~~ zaprečile, da ta ja-
 dna djeca nisu mogla kod svojih kuća polaziti školu, vidino i opet Viktora
 Cara na čelu akcije za onu siromašnu djecu, gdje svim silama nastoji da ti
 mali sokolici ne izgadne na domu. Stotine i stotine našlo ih je po našim
 rodoljubivim kućama ~~x~~ zakloništa i mnogo je srce spaseno i nama sačuvano. Ta
 djeca su zalogom naše dobre stvari, oni su vapaji otete braće, čije uzdisaje
 neće bura prigušiti.

Poštenjačina i čovjek profinjene duše i naravi Europejce iz mizerije naše
 zaostalosti, barjak naše narodne misli i naših nastojanja na tim otetim hridin
 pišaše na tenane. Piše kada osjeća potrebu - da piše. Njegovi su likovi kle-
 sani iz rođenog mu mramora sa svim odlikama i manama našeg čovjeka. Da je na
 svim tim djelima neki pečat regionalizma - nije nikakvo čudo. Jer življaše u
 jednom vulkanskom milieju, području vječnih trzavica, na terrainu, gdje se tri
 nacije sukobiše. U njemu je bila inkarnirana ta borba. Pa zato i inače Careve
 pripovijesti miris mora, nostalgiju rođenih uvala, svježinu kraške bure, čez-
 nutljivost i tugu primorske ernine sa onim tugaljivim "Vrbniče nad noren"...
 Jedva je ko bolnije patio sve faze tragedije svoje uže domovine. Taj ~~s~~nsi-
 bilizirani čovjek - iako otvrdnuo u borbi i nastojanjima - vidjevši otimačinu
 kuće svoje - mora da je mnogo trpio. Nisam mu se dugo vremena javljao. Držao
 sam da je bolje da iskristalizira svoj bol, jer taj ~~e~~e biti u njemu čišća i
 kristalnija nego u nama - iako smo s njime patili. Pa čuvši ovaj plač za izgub-
 ljenim domom, za izgubljenim noren, hridina i uvalama, čutin da je bol njego-
 va velika i preteška, da se navalila na njega težinom kao da ga je pritisla
 njegova ~~r~~adna gora... Zato mu i pišem ove retke.

"Eto, vidite, nakon nekoliko decenija borbe, mi smo ostali na "siki" - reče mi
 Car jednom, rastužen melanholijom kišnoga neba i erninom Učke - kada smo lu-
 tali daleko obalom prema Medveji. Ali u tome glasu bilo je nešto, što mi je do-
 šaptavalo nadu i vjeru - veliku vjeru - da će se brod sa "sike" ipak maknuti.

Pa kada su nam valovi razbijeni o hridi bacali u lice tisuće ovih mraznih
 sitnih kapljica, iza kojih se čovjek osjeća tako svjež i zdrav - bijaše ta
 vjera još veća.

Mi ćemo se opet ~~pružiti~~ prošetati tim obalama u hladu ~~g~~ore i ernih čempresa,
 dok s Gore i onih otetih hridi dune bura - da nas makne sa "sike." A hoće nas
 maknuti - ja sam tu vjeru čitao na Carevu licu, kad stajamo kod "Puntice",
 o koju su bili valovi - rasipavajući se u milijarde sitnih kapljica, koje su
 nam orosile lica...

Zato su nam njegova bol i njegove suze zalogom.

A dotle - sursum corda!

Dr M. Benković